

Peers: leerlingen betrekken, betrokken leerlingen

Peermentor, peertutor, peerleader, vertrouwensleerling, peermediator, leerlingbemiddelaar. Steeds meer scholen schakelen leerlingen in voor het laten landen van nieuwe leerlingen en het oplossen van conflicten. Dit informatieblad geeft een overzicht van de verschillende vormen van leerlingen die leerlingen helpen.

PEER SUPPORT

Peers (gelijken = leerlingen) helpen elkaar met hun verworven kennis, inzicht en ervaring. Bij peersupport in het onderwijs worden (oudere) leerlingen als peermentor, peertutor, peerleader, peermediator, peercoach of studiebegeleider gekoppeld aan (jongere) leerlingen. Leerlingen treden voor andere leerlingen op als gids, gastheer of gastvrouw, vertrouwenspersoon, supervisor, conflictbemiddelaar of studieloopbaanbegeleider.

Staatssecretaris

Staatssecretaris Van Bijsterveldt noemde dit inzetten van peers tijdens haar toespraak bij het symposium 'Koersen op Kansen' een win-winsituatie. Voor de leerlingen zelf is het goed. De peers werken aan hun sociale vaardigheden én aan hun zelfvertrouwen. Bewezen is dat peersupport bij leerlingen met een verkeerd studiegedrag, gebrek aan motivatie of integratieproblemen, leidt tot een stijging van hun studieprestaties en een groei van hun zelfvertrouwen. Voor de school is het effect ook zeer gunstig. Leerlingen voelen zich gezien, betrokken en verantwoordelijk. De sfeer op school verbetert en daarmee groeit de sociale veiligheid.

In november 2007 schreef staatssecretaris Van Bijsterveldt een brief aan de Tweede Kamer over de sociale veiligheid in en om onderwijsinstellingen. In deze brief zegt zij onder meer het volgende:

“Scholen hebben naast een onderwijskundige ook een opvoedkundige taak. Jongeren brengen er veel tijd door. Naast de ouders heeft ook de school de taak om ontwikkeling van sociale competenties van jongeren te bevorderen. De school leert jongeren om te gaan met hun gevoelens jegens elkaar en hoe om te gaan met conflicten. Praten, onderling begrip en respect zijn uiteindelijk de enige wegen die tot oplossingen leiden. In dit kader zijn de methodieken voor leerlingbemiddeling (peermediation, mentoring en gedragscodes) van belang. Daarvoor zal ik het gebruik van de instrumenten peermediation en mentoring stimuleren.

Diverse projecten melden ook positieve resultaten voor de mentoren zoals verbetering van sociale vaardigheden en het ontwikkelen van coachingsvaardigheden. Binnen de maatschappelijke stage geef ik ook ruimte aan peersupport en mentoring door oudere leerlingen.”

Lees de hele **brief** op de website van OCW.

Peers in soorten en maten

Er zijn verschillende soorten leerlingen die elkaar op een of andere manier helpen op school. Er zijn overeenkomsten, maar er zijn ook duidelijke verschillen. Globaal onderscheidt Centrum School en Veiligheid (CSV) vijf groepen:

1. Leerlingen als conflictbemiddelaar. Voorbeelden hiervan zijn leerlingbemiddelaars en peermediators.
2. Leerlingen als verlengstuk van de leerlingbegeleiding: vertrouwensleerlingen.
3. Leerlingen die onderdeel zijn van het corrigerend netwerk van de school. Zij geven met hun eigen gedrag het goede voorbeeld en spreken andere leerlingen aan op ongewenst gedrag. Een voorbeeld hiervan zijn de schoolwachten en stewards.

4. Leerlingen als onderdeel van het sociale vangnet. Zij helpen leerlingen hun weg te vinden op school: leerling-mentoren, leerling-coaches en peerleaders.
5. Leerlingen die jongere leerlingen helpen bij het verwerken van de lessen: peertutors.

Leerlingbemiddeling

Volgens Ronald Westerbeek van Mediation door Leerlingen is het doel niet om minder conflicten te krijgen, maar om conflicten constructiever te benaderen. "Dus: lekker ruziemaken."

Wat is leerlingbemiddeling?

CSV hanteert de term leerlingbemiddeling, daarmee wordt ook de term peermediation bedoeld. Leerlingbemiddeling betekent dat leerlingen optreden als bemiddelaar in conflicten tussen leerlingen en daarbij specifieke methoden hanteren om de partijen tot een eigen oplossing te laten komen. De aandacht bij leerlingbemiddeling richt zich niet primair op het vaststellen van de schuld en op het straffen. Beide partijen moeten hun gevoelens leren uiten en onderzoeken hoe zij in de toekomst samen verder kunnen leven en werken. Het streven is dialoog en verbinding: de betrokkenen bij het conflict communiceren met elkaar en werken samen aan een oplossing. Dit biedt leermogelijkheden voor alle partijen. Leerlingen leren begrip te hebben voor wat een ander ervaart en daar verantwoordelijkheid voor te nemen. Dit moet vervolgens omgezet worden in daden waarmee de schade wordt hersteld, zodat zowel dader als slachtoffer weer normaal deel kunnen uitmaken van de groep waartoe zij behoren.

Het gaat er niet om dat kemphanen als gezworen kameraden de kamer verlaten. Het gaat erom dat ze weer met elkaar door één deur kunnen.

"Leeftijdsgenoten hebben meer oog voor de onderliggende oorzaken van conflicten", weet onderzoeker Bart Stolte. "Volwassen docenten werken haastig naar een oplossing toe."

Wat levert leerlingbemiddeling op?

Bemiddeling door leeftijdsgenoten is niet alleen gunstig voor de leerlingen die een conflict hebben, maar ook voor het schoolklimaat en de leerlingbemiddelaars. Uit Amerikaans onderzoek blijkt namelijk dat leerlingbemiddeling een bijdrage levert aan een positief schoolklimaat en aanvullend kan werken als het gaat om het vergroten van sociale competentie en jeugdparticipatie.

"In het begin hoorde ik vaak de opmerking: "Kunnen jullie dit wel?" Nu ik ouder ben wordt dat steeds minder. De keerzijde van de medaille is dat wij er middenin staan! Wij spreken dezelfde taal als leerlingen. Dat communiceert veel makkelijker."

Leerlingbemiddelaar van het Einstein Lyceum in Rotterdam

Leerlingbemiddeling levert de volgende zaken op:

- Een adres voor leerlingen in de knel.
- Informatie over wat er onder leerlingen leeft.
- Betere schoolsfeer en meer sociale veiligheid.
- De preventieve aanpak vermindert agressief gedrag op school, leerlingen kunnen onderhandelen in plaats van bedreigen.
- Leerlingen concentreren zich beter op hun werk als ze onderlinge conflicten opgelost hebben.
- Voor leerkrachten verbetert het werkklimaat: er zijn minder problemen zodat leerkrachten meer ontspannen lesgeven.
- Empathie ontwikkelen (EQ in plaats van IQ). Leerlingen leren zich te verplaatsen in anderen en krijgen inzicht in zichzelf.
- Zelfvertrouwen en zelfrespect van leerlingen groeit tegelijkertijd met het respect voor de ander.
- Sociale vaardigheden vergroten.
- Conflictoplossend vermogen vergroten.

Docent: "Het valt op dat de leerlingen sinds de invoering van de leerlingbemiddeling meer rekening houden met elkaar. Kinderen zijn aardiger voor elkaar. Er zijn veel minder ruzies en pesterijen. Docenten komen meer aan hun lestaak toe en verspillen minder tijd aan het oplossen van ruzies."

Leerlingen waarschuwen om elkaar niet uit te schelden, merkt brugklasser Kaoutar: "Schei uit, anders moeten jullie naar de leerlingbemiddeling."

Leerlingbemiddeling werkt alleen als het op een goede wijze is ingebed in de school, als het past bij de cultuur van de school en er draagvlak is bij team en ouders. Hier is een verbindende school voor nodig en geen repressieve.

Niet alle conflicten zijn geschikt voor leerlingbemiddeling. Bijvoorbeeld als er sprake is van geweld of drugsgebruik. Ook bij ruzies tussen docenten en leerlingen kunnen leerlingbemiddelaars niet in actie komen. Dit omdat er geen sprake is van een gelijkwaardige relatie tussen leerling en leerkracht.

Beperkingen bij leerlingbemiddeling?

Niet alle conflicten zijn geschikt voor leerlingbemiddeling. Langlopende ruzies of ruzies waarbij meer dan vier leerlingen zijn betrokken. Ook wanneer de wet is overtreden kan dit niet opgelost worden met behulp van leerlingbemiddeling (in zo'n geval wordt de politie ingeschakeld). Ook bij ruzies tussen docenten en leerlingen kunnen leerlingbemiddelaars niet in actie komen. Dit omdat er geen sprake is van een gelijkwaardige relatie tussen leerling en een volwassen medewerker. Omdat er uitsluitend bemiddeld kan worden tussen personen die dat zelf willen, is leerlingbemiddeling ook niet toepasbaar bij onwillige leerlingen.

Wanneer conflicten (deels) te maken hebben met botsingen tussen subculturen kunnen de bemiddelaars deze alleen helpen oplossen als zich in het perspectief van verschillende groepjes kunnen verplaatsen en er tegelijkertijd als neutrale derden buiten blijven staan. De vraag is echter of leerlingen die bemiddeld worden hen als neutrale leerlingbemiddelaar zien of als partijdig lid van een bepaalde groep. Om dit te ondervangen moet een school zorgen voor een goed gemêleerde groep van bemiddelaars.

Specifieke groepen

Leerlingbemiddeling in het basisonderwijs

Eduniek heeft een programma ontwikkeld dat tot doel heeft het verbeteren van het sociale en emotionele klimaat in klas en school: **De Vreedzame School**. Een Vreedzame School is een gemeenschap, waarin iedereen (leerlingen, personeel, ouders en ondersteunend personeel) zich betrokken en verantwoordelijk voelt, en op een positieve manier met elkaar omgaat. Door middel van training van leraren én een serie lessen voor leerlingen leert iedereen op school om beter met conflicten om te gaan. Onderdelen van het programma zijn verder: klassenbezoeken en coaching, opleiden en invoeren van leerlingbemiddelaars en workshops voor ouders.

Leerlingbemiddeling in het speciaal basisonderwijs

In het speciaal basisonderwijs is het werken met leerlingbemiddelaars nog geen gemeengoed. Toch werkt het juist bij deze leerlingen erg goed.

"Het was best spannend in het begin", weet groepsleerkracht en mediatorbegeleider Theo Jansen van SBO De Sluis. "Bij ons op school zitten leerlingen met leer- of gedragsproblemen of stoornissen als ADHD en PDD-NOS. De grote vraag was eerst of leerlingmediation wel zou werken."

"Juist bij deze kinderen werkt het", is de indruk van Jansen. "Er is in de middenbouw zelfs al een aantal leerlingen dat zelf mediator wil worden. Dat voelen ze als een grote eer en daar werken ze echt naartoe." Jansen erkent dat niet elke leerling van De Sluis in aanmerking komt om bemiddelaar te worden. "Ze moeten erg goed kunnen luisteren en onthouden, zich kunnen inleven in een ander en heel belangrijk: ze moeten serieus genomen worden door de rest van de groep."

Vertrouwensleerlingen

Een vertrouwensleerling biedt medeleerlingen een luisterend oor en verwijst hen door naar mentoren, leerlingbegeleiders en zorgteam. Een vertrouwensleerling vangt signalen van pesten en intimidatie eerder op, zodat voorkomen kan worden dat leerlingen met problemen in een isolement raken. Een vertrouwensleerling is de vooruitgeschoven post van de leerlingbegeleiding. Plus- en minpunten van het werken met vertrouwensleerlingen:

Pluspunten	Minpunten
Vergroten zichtbaar en voelbaar de veiligheid op school.	Kunnen te maken krijgen met complexe problematiek.
Zijn laagdrempelig. Hebben meer aansluiting bij de belevingswereld en problematiek van leeftijdgenoten.	Zijn uitsluitend in te schakelen bij problemen tussen leerlingen onderling.
Spreken de taal van de leerlingen	
Vangen eerder signalen op van probleemgedrag, pesten en intimidatie.	Hebben geen hiërarchische positie om oplossingen af te dwingen.

Meer informatie over vertrouwensleerlingen vindt u in het informatieblad **Vertrouwensleerlingen** van Project Preventie Seksuele Intimidatie.

Schoolwachten, stewards en ambassadeurs

Op een aantal middelbare scholen wordt gewerkt met zogeheten schoolwachten. Leerlingen uit de hogere klassen houden – al dan niet gekleed in speciale, opvallende jassen – in tweetallen toezicht tijdens de pauzes in de kantine, op het schoolplein en in de gangen. De schoolwachten spreken medeleerlingen aan op ontoelaatbaar gedrag (zoals bijvoorbeeld het laten slingeren van rommel). Wanneer dit gedrag niet wijzigt dan kan de schoolwacht een gele of rode kaart geven. De leerling in overtreding, moet dan op gesprek bij de mentor of schoolleiding en de ouders worden ingelicht. De schoolwachten zelf voelen zich betrokken en gewaardeerd. Stewards hebben een soortgelijke functie. Zij zijn gehuld in een bodywarmer met ‘steward’ erop. Zij houden toezicht in de pauze en bemiddelen bij conflicten.

Het Dalton College in Rotterdam laat scholieren zelf leefregels opstellen en merkt dat dat veel beter werkt dan dat de school ze oplegt. Agressie en geweld, maar ook thema's als loverboys en pesten zijn geïntegreerd in het curriculum. Leerlingen krijgen trainingen in sociale vaardigheden. Een ambassadeursnetwerk van leerlingen krijgt bovendien extra trainingen en ‘bewaakt’ de sfeer op de school.

Leerlingmentoren en leerlingcoaches, peerleaders

Leerlingmentoren zijn leerlingen die minder ervaren – vaak jongere – leerlingen ondersteunen en helpen om hun weg te vinden op school. Leerlingmentoring wordt ingezet als aanvulling op de bestaande leerlingzorg.

Taken:

- Maken nieuwe/jongere leerlingen wegwijs op school.
- Zijn herkenbaar en vertrouwd aanspreekpunt voor jongere/nieuwe leerlingen.
- Bieden van een luisterend oor in geval van schoolproblemen en wijzen de weg naar verdere begeleiding door volwassenen (mentor, counsellor).

“Ik werd altijd al vaak aangesproken door vrienden die problemen hadden. Nu ik getraind ben als leerlingmentor, heb ik geleerd om nog beter te luisteren en te vragen wat er precies aan de hand is. Vaak komen anderen in zo'n gesprek zelf al tot een oplossing. Gewoon omdat ze hun gedachten beter op een rijtje hebben gekregen.”

Sacha 16 jaar

Leerlingcoaches zoals bedacht door Carl Steinmetz, is een variant op de leerlingmentor. Elke leerlingcoach heeft gemiddeld vier brugklasleerlingen onder zijn of haar hoede. De leerlingcoaches hebben maandelijks een uitje met de leerling die ze coachen want het systeem gaat uit van 'samen leuke dingen doen'. Voor minder leuke dingen helpt de leerlingcoach een oplossing te vinden.

Peerleaders zijn ook leerlingen die ingezet worden om jongerejaars te helpen, wat de sfeer op school ten goede komt. Naar Amerikaans model kunnen leerlingen worden ingezet bij:

- het helpen van jongerejaars bij vakken;
- het helpen bij problemen en conflicten;
- het organiseren van activiteiten in en buiten school.

Meer informatie

Meer informatie over leerlingmentoring vindt u in de publicatie *Leerlingen ondersteunen leerlingen*, een uitgave van **Sardes**.

Mentoring door voorbeeldvolwassene

Voor de volledigheid nog een heel andere vorm van mentoring. Niet door een peer maar door een volwassene. Bij mentoring geeft een volwassen mentor van buiten de school, persoonlijke steun en aandacht aan een bepaalde leerling. Een extra steuntje in de rug tijdens zijn of haar schoolloopbaan. Bij veel mentoringinitiatieven is de mentor een rolmodel voor de leerling.

Mentoring door een voorbeeldvolwassene blijkt bij te dragen aan het terugdringen van voortijdig schoolverlaten, het voorkomen van afstroom naar lagere onderwijstypen en het verhogen van de schoolmotivatie van leerlingen. Ook bij de doorstroom naar hogere opleidingen of de oriëntatie op werk en beroep hebben mentoren een positief effect.

“Eind 2006 heeft Sardes, samen met Forum en de CED-groep, in opdracht van het Ministerie van OCW een kennispunt over mentoring in het onderwijs ingericht. Dit kennispunt (www.mentoringwijzer.nl) heeft als doel meer bekendheid te geven aan mentoring in het onderwijs en scholen en instellingen te stimuleren deze methodiek te gebruiken. Het Kennispunt richt zich op alle vormen van mentoring, waarbij het doel is om de schoolloopbaan van leerlingen te verbeteren: vanaf de basisschool tot en met de arbeidsmarkt (4-23 jaar). Ik blijf dit Kennispunt ook het komende jaar ondersteunen.”

Uit de speech van Van Bijsterveldt, symposium 'Koersen op Kansen'

Meer informatie

- In de uitgave *Koersen op kansen* van Sardes vindt u voorbeelden van verschillende mentoringprojecten. Deze publicatie is bij **Sardes** te bestellen.
- www.mentoringwijzer.nl
- Informatie op www.schoolenveiligheid.nl.

Tools

- Stichting de Meeuw in Rotterdam heeft meerdere producten met beeldmateriaal over hoe een bemiddeling gaat. Ook is er een dvd te krijgen die ingaat op veelgestelde vragen over bemiddeling. De materialen zijn te vinden in **de meeuwshop**.

- *Tien tips voor het invoeren van leerlingmentoring.* Dit boekje is gratis te **downloaden** (pdf-bestand) of te **bestellen** bij Sardes. Deze tips zijn ook zeer goed toepasbaar op het invoeren van leerlingbemiddeling.

Links

- Op de website van CSV vindt u een aantal pagina's met interessante links met betrekking tot leerlingen-helpen-leerlingen onder de knop **peers**.
- Trainingen op het gebied van leerlingen-helpen-leerlingen vindt u op de CSV-site onder de knop **scholing**.

Good practice scholen

Centrum School en Veiligheid verzamelt ook schoolvoorbeelden op het gebied van schoolveiligheid. Hier vindt u een aantal voorbeelden met betrekking tot leerlingen-helpen-leerlingen:

- **SBO De Sluis**
- **SBO De Wissel**

- **Basisschool Meedhuizen**
- **De Fridtjof Nansen School**
- **Basisschool De Vlindertuin**

- **OSG Erasmus**
- **Da Vinci College**
- **Stedelijk College Eindhoven**

Past uw school ook in een van de bovenstaande rijtjes? Laat het ons **weten** en wij maken een aanvulling op de website en in dit informatieblad.